

Наукове життя академії

РОЗРОБКА ПРОЕКТУ ПАСПОРТА НАУКОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

ELABORATION OF THE DRAFT FOR DISCRIPTION SOCIAL WORK AS AN RESEARCH SPECIALITY

25 жовтня 2017 року в Академії праці, соціальних відносин і туризму відбувся II круглий стіл, присвячений проблемам і перспективам впровадження програм підготовки докторів філософії (PhD) з соціальної роботи. У заході взяли участь представники кафедр соціальної роботи навчальних закладів різних регіонів України.

У ході роботи круглого столу продовжено дискусію, започатковану кафедрою соціальної роботи та практичної психології Академії праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ) у квітні 2017 р. Цього разу предметом обговорення були зміст паспорту наукової спеціальності «Соціальна робота», розв'язання завдань дотримання етичних стандартів досліджень в соціальній роботі, проблеми друку наукових публікацій за напрямом «Соціальна робота» та визначення порядку захисту дисертацій.

Резолюцію круглого столу з рекомендацією затвердити ухвалений учасниками Паспорт спеціальності 231 «Соціальна» робота» надіслано до Міністерства освіти і науки України. Також науковці звернулися до МОН з проханням пришвидшити ухвалення нового Порядку формування Переліку наукових фахових видань України.

Всі матеріали II круглого столу розміщено на веб-сторінці АПСВТ: https://www.socosvita.kiev.ua/round_table_25_10_17

Інформація про рукопис

Надійшов до редакції:

15.02.2018

Рецензований:

20.02.2018

Прийнятий до друку:

1.03.2018

Роботу круглого столу відкрито привітаннями проректора з наукової роботи АПСВТ **Тетяни Семигіної** і завідувачки кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ **Олени Карагодіної**, які також поінформували учасників про порядок підготовки проекту паспорту спеціальності 231 «Соціальна робота», розробленого робочою групою за рішенням першого круглого столу від 16 травня 2017 року [1]. У складі робочої групи працювали викладачі кафедр соціальної роботи АПСВТ і соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (завідувачка - **Олена Чуйко**). Створений робочою групою проект був надісланий всім кафедрам - ліцензіатам PhD програм з соціальної роботи для обговорення та внесення пропозицій. Відтак до обговорення на круглому столі розробники підготували версію, що була заздалегідь розглянута учасниками.

У першій доповіді доцент кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ **Вадим Лютий** презентував Проект паспорту спеціальності 231 «Соціальна робота» і надіслані до робочої групи пропозиції. Він зауважив, що документ розроблено відповідно до таких принципів:

- відповідність сучасним світовим підходам до розуміння соціальної роботи як науки, міжнародним стандартам досліджень в соціальній роботі,
- відповідність актуальним напрямам та перспективам розвитку соціальної роботи в Україні та у світі,
- інтеграція досвіду дослідження проблем соціальної роботи вітчизняними науковими школами,
- мультидисциплінарність і диференційованість предмету і методу досліджень,
- лаконічність, простота і доступність формулювань.

Учасники круглого столу в цілому схвально поставились до підготовленого робочою групою документу, але певні його положення спричинили дискусії та потребу в уточненні. Найбільш дискусійними виявились такі питання:

1) пропозиція додати до розділу «Теорія і методологія соціальної роботи» пункт «історія соціальної роботи» (**Оксана Кравченко**, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини); пропозицію відхилено з огляду на те, що соціальна робота є прикладною наукою, яка слугує розвитку соціальних послуг; дослідження історії становлення певного сектору послуг може бути окремим завданням наукового пошуку, а не його єдиним предметом (думка розробників проекту, підтримана більшістю учасників заходу);

2) пропозиція додати до розділу «Практика соціальної роботи» пункт «екстрена допомога в екстремальних ситуаціях» (**Денис Александров**, доцент кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка); на думку опонентів (**Олена Карагодіна**, **Вадим Лютий** та ін.) таке формулювання не відбиває окремого предмету досліджень, а лише розкриває зміст попереднього речення «соціальна допомога та соціальні послуги представникам соціально вразливих груп, груп ризику та іншим суб'єктам, які перебувають в стані кризи», але пропозицію підтримано більшістю учасників дискусії;

3) пропозиція перенести пункт «розвиток супервізії у соціальній роботі» з розділу «Менеджмент соціальної роботи» до розділу «Розвиток професійних компетентностей соціальних працівників» (**Юрій Швалб**, професор кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка); на думку опонентів (**Олена Карагодіна**, **Олена Чуйко**, **Наталія Гусак** та ін.) супервізія здійснюється на мікро- та мезорівнях соціальної роботи, її впровадження є завданням менеджменту; однак пропозицію підтримано.

Після обговорення всіх суперечливих формулювань і внесення редакторських правок учасники дійшли згоди щодо остаточного варіанту тексту Проекту паспорту спеціальності 231 «Соціальна робота». **Тетяна Семигіна** запропонувала ухвалити резолюцію круглого столу, що стосується обґрунтування паспорту спеціальності, та презентувала її проект.

Асистент кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Ольга Байдарова**, яка працює у складі підкомісії 231 «Соціальна робота» Науково-методичної комісії з охорони здоров'я та соціального забезпечення (НМК 12) сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН України, розповіла про проблемні моменти розробки стандарту підготовки докторів філософії з соціальної роботи. На її думку, до таких належать, зокрема, фахова розбіжність і широка географія проживання учасників підкомісії, брак їхньої комунікативної взаємодії поза межами зборів. Авторка презентації відзначила важливість забезпечення якісного громадського обговорення проекту стандарту і зазначила, що розміщення проекту документу на сайті МОН не гарантує цього активного обговорення, але наразі існує позитивний досвід організації громадського слухання проекту стандарту освітньої підготовки бакалаврів, організованого в Національному університеті імені Тараса Шевченка, що виявилось плідним.

В обговоренні йшлося про зміст поняття «компетентнісний підхід», рекомендації (вимоги) МОН до структури та змісту стандартів, які не влаштовують професійну спільноту, але мають бути дотримані. Відзначено, що в громадському обговоренні важливо отримати зворотній зв'язок від потенційних

роботодавців докторів філософії з соціальної роботи - українських шкіл соціальної роботи та недержавних організацій, що провадять масштабні наукові дослідження. Висловлено думку, що доцільно інтенсифікувати громадські слухання, забезпечивши обговорення стандарту в живому спілкуванні.

Завідувачка Школи соціальної роботи ім. професора Володимира Полтавця Національного університету «Києво-Могилянська академія» **Наталія Гусак** запропонувала організувати громадські слухання Проекту стандарту підготовки докторів філософії з соціальної роботи під час щорічної наукової конференції НаУКМА (орієнтовний термін - лютий 2018 р.), узгодивши цей захід підкомісією 231 «Соціальна робота» Науково-методичної комісії з охорони здоров'я та соціального забезпечення (НМК 12) сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН України з відповідною пропозицією.

У повідомленні про роботу Всеукраїнської науково-практичної конференції «Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти» (Запоріжжя, 5-6 жовтня 2017 р.) **Олена Карагодіна** зосередилась головним чином на передбачених змінах порядку підготовки докторів філософії та процедури захисту дисертації. На завершення виступу вона окреслила кілька проблемних питань, зокрема відтермінування початку функціонування НАЗЯВО, непевність перспективи затвердження презентованих на конференції проектів, складність впровадження в практику принципів академічної доброчесності. В розвиток останньої тези доповідачка порушила питання про потребу започаткувати етичну експертизу наукових досліджень з соціальної роботи і зробити низку кроків до реалізації цього завдання.

Тетяна Семигіна презентувала проект звернення учасників круглого столу до Міністерства освіти і науки з проханням пришвидшити ухвалення нового Порядку формування Переліку наукових фахових видань України та виступила модератором його обговорення.

На завершення роботи учасники круглого столу домовились про таке:

- 1) ухвалити резолюцію круглого столу з обґрунтуванням Проекту паспорту спеціальності 231 «Соціальна робота»;
- 2) надіслати резолюцію до Міністерства науки і освіти України з рекомендацією затвердити Паспорт спеціальності 231 «Соціальна робота»;
- 3) звернутись до підкомісії 231 «Соціальна робота» Науково-методичної комісії з охорони здоров'я та соціального забезпечення (НМК 12) сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН України з пропозицією провести громадське обговорення Проекту стандарту підготовки докторів філософії з соціальної роботи під час щорічної наукової конференції НаУКМА;
- 4) створити робочу групу для визначення можливостей запровадження етичної експертизи наукових досліджень в соціальній роботі (склад: Н. Гусак, Т. Сила, А. Конончук, О. Карагодіна, С. Чернета);
- 5) ухвалити текст звернення учасників круглого столу до Міністерства освіти і науки з проханням пришвидшити ухвалення нового Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, надіслати Звернення до МОН України.
- 6) розповсюдити матеріали круглого столу: розмістити їх на сайті АПСВТ і надіслати кафедрам – ліцензіатам програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи.

Перелік літератури та джерел інформації

1. Карагодіна О. Круглий стіл «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» // Вісник АПСВТ. 2017. №3. С. 95-97.

Матеріал підготувала Олена Карагодіна

Ухвалено резолюцією II круглого столу «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» 25 жовтня 2017 року

ПАСПОРТ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 231 - СОЦІАЛЬНА РОБОТА

I. Формула спеціальності

Галузь науки, що належить до категорії соціальних, прикладних і міждисциплінарних, базується на дотриманні професійних етичних норм і застосовує різноманітні кількісні та якісні методи дослідження, що дають змогу отримати дані, базовані на доказах. Досліджує вплив соціальних явищ, процесів і відносин на соціальне функціонування спільнот, груп чи окремих індивідів, розвиток особистості в соціальному середовищі, виявляє чинники соціальних проблем, соціальної дестабілізації, дезорганізації й виникнення складних життєвих обставин на мікро-, мезо- і макро- рівнях, шляхи оптимізації відносин суб'єктів соціальної взаємодії у контексті надання соціальних послуг, сприяння соціальним змінам та розвитку, посилення соціальної згуртованості людей, формування у них самостійної та відповідальної позиції щодо власного життя, забезпечення добробуту кожного суб'єкта, який потребує соціальної підтримки та допомоги.

II. Напрями досліджень:

Теорія і методологія соціальної роботи: філософія і етика соціальної роботи; категоріальний апарат соціальної роботи; розвиток теорій соціальної роботи; моделі практики соціальної роботи; методи і етика досліджень у соціальній роботі.

Практика соціальної роботи: соціальна допомога та соціальні послуги представникам соціально вразливих груп, груп ризику та іншим суб'єктам, які перебувають в стані кризи, зазнають маргіналізації та соціального виключення; екстрена допомога в екстремальних ситуаціях; соціальна робота в системі соціалізації особистості; розвиток спільнот та громад; підтримка соціального партнерства у громаді; профілактика негативних соціальних явищ; упровадження практики здоров'язбереження; протидія дискримінації, стигматизації та соціальному виключенню за будь-якими ознаками.

Менеджмент соціальної роботи: управління інституціями соціальної роботи; забезпечення якості послуг у соціальній роботі; забезпечення функціонування професійно-етичних норм соціальної роботи; запобігання професійним деформаціям у соціальній роботі; організація та оптимізація волонтерської діяльності.

Розвиток професійних компетентностей соціальних працівників: профорієнтація і професійний відбір; професійне становлення; оптимізація програм професійної підготовки, розвиток неперервної професійної освіти та супервізії у соціальній роботі.

III. Галузь науки, з якої присуджується науковий ступінь: соціальна робота.